

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

שאלת כשרות גט שניתן באיום של משטרה

תיק יוחסין מס' 140-סא

נושא השאלה

בידי הגב' ר' פ' תעודת גירושין מבי"ד רבני איזורי. היא ספרה שתבעה את הגט מהבעל זמן רב ללא הצלחה, וגם לאחר ארבע הזמנות מבית הדין לא הופיע הבעל, עד שפתחה נגדו תיק תביעה במשטרה על אלימות בבית, ובית הדין אמר לו שאם יאות לתת גט תסגור את התיק במשטרה, ואם לאו המשטרה תטפל בתיק. רק אז הסכים לתת את הגט.

פסק דין

עפ"י הוראת מרן הגריש"א שליט"א, במקרה הנדון היתה הסכמת הבעל לגרש תמורת ויתור על התלונה במשטרה שהוגשה נגדו בענין אחר ולא בענין הגט, והיא איננה בגדר "עישוי" אלא בגדר "ויתור", וע"כ אינה פוסלת את הגט.

השאלות לדיון

- נתן גט כדי שיסגרו נגדו תיק במשטרה על אלימות בבית, האם נחשב לגט מעושה.
- האם בסיפור דברים של האשה שהגט ניתן לה כתוצאה מלחץ ואיום של תיק במשטרה, האם יש בזה משום שאחד"א.
- שאחד"א נגד שטר או מעשה בי"ד, האם נאסר.

תשובה

- צו"ת הרדצ"ז ח"ד סי' אלף רכח (קנז) נשאל על בעל שרגיל להכות את אשתו ולצותה תמיד בפני רבים, האם כופין אותה לגרשה. והשיב שאמנם כמלא צד רבינו שמחה שכופין אותה להוליא, והפריז על המדה וכתב שיעשוהו ע"י עכו"ם עשה מה שישראל אומר לך, אצל הרדצ"ז תמה על הוראה זו וכתב שהגט

מעושה ונמלאו בניה ממזרים, ובמה הפקיעו אישות שבה, דבשלמא צעל פוליפום וחזריו ירדו חכמים לסוף דעת כל הנשים שאינן יכולות לסבול, לפיכך הפקיעו חכמים קידושיה ע"י גט כזה, אבל הכא פעם מכה אותה ופעם משמת אותה, פעם מצזה אותה ופעם מכבד אותה במלבושים נאים. ובשלמא כפיה דדברים או ע"י פרעון כתובה או קנס, ניחא, אבל כפיה בשוטים ע"י עכו"ם לא תהא כזאת וכו', אלא כינא יעשו, מנדין אותו וכו' ואם לא חזר קונסין אותו בכתובה וכו' ואם לא חזר עונשין אותו ע"י עכו"ם בגופו שהרי עבר על פן יוסיף להכותו. וחוצשין אותו מפני שהכה אותו "ואין מזכירין לו שיוציא את אשתו כלל", ואם עמד הוא מעלמו מחמת ענשו וגירש, אין זה אונם שהרי הוא מציא על עלמו האונם מדעתו, לא יכנה ולא יגרשנה, אבל לכוף אותו לגרש ע"י נדוי או שמתא או עונש הגוף וכ"ש ע"י העכו"ם איני רואה ולא מסכים כלל, וקרוב בעיני להיות הולד ממזר. ע"כ.

ובתורת גיטין סי' קלד סעי' ד"ה דלא מקרי אונם, הוצא צפת"ש שם ס"ק יא, כתב: ע"י צ"י שהציא בשם הרשב"ץ שאם גזלה אשתו מעות ואינה רוצה להחזיר עד שיגרשנה, וא"י לכופה צדין להחזיר, או מפחידתו להפסיד ממון, שמסתפק אם גירש מכח העישוי אי הוי גט מעושה או לא, וסיים דקושטא דמילתא דתליוהו ויהיב א"ל מודעה. ואין דדבריו הכרח אי הוי גט מעושה. וכתב התורת גיטין שאם אינו מזכיר כלל הגירושין אלא כדי להיפטר מאותה נרה מגרש מעלמו, בזה יש לדון דלא הוי גט מעושה כלל, כמו שכתב ה"י בחו"מ סי' רה דכשאינו מזכיר המתנה בשעת אונם רק נתן מעלמו לפדות נפשו הוי מתנה. וכ"פ הרמ"א בסי' רלו, וא"כ גם בגט הדין כן, וכן מעשים בכל יום שאשה לפעמים מזירה להצטל בגזילת ממון ובשאר דברים ומחמת זה מגרש, ואין מי שחש לגט מעושה. אבל כשמזכיר הגירושין בשעת האונם, אף הרשב"ץ מודה כל שידעינן שהמגרש ודאי דהיה נתן ממון מרובה להיפטר מהאונם ודאי דכשמזכירין להמגרש שאם לא יגרש יאנס בכך וכך, נראה דהוי גט מעושה. ע"כ. וע"י אגרות משה אבהע"ז ח"א סי' קלו שהציא דברי התו"ג וציא"רם.

ובחזו"א אבהע"ז סי' לט אות ו הציא דברי התו"ג, ותמה עליו דלפי"ז נפל דין גט מעושה שלא כדין פסול בצירא, וכל אשה שתולה עלמה בעכו"ם להפקיע עלמה מיד צעלה תאמר להם שיכוהו סתם והוא יצין מעלמו להצטיחם לגרש. ומה שתמך יסודו דדברי צ"י סי' רה דטעמא דסיקריקון משום שבאין על עסקי נפשות ולא על עסקי ממון והוא מפייסן בקרקע, תמה בחזו"א דאכתי הכא שאני שבאין לכתחילה על עסקי הגירושין אלא שלבו ולבם יודעין בלא אמירה. וע"י חזו"א שם שמתה על הנתה"מ סי' רה שהעתיק כן בשם הרשב"א, ואין הדבר כן וכו' עיי"ש. ובחזו"א שם אות ג כתב שאם שבעד עלמו קנס אם לא יגרש, אם קנס עלמו לאדון העיר שאינו ישראל ואינו חייב מן הדין אלא שהוא אונם, חשיב גט מעושה שלא כדין ופסול, אבל אם חייב מן הדין באותו קנס, ה"ז כפיה כדין והגט כשר. ועיי"ש סי' קח אות יב. וכע"ז בשו"ת בית אפרים אבהע"ז מהדו"ת סי' עג.

ובניד"ד, אם היתה התלונה במשטרה נגד הצעל קשורה לגט, וגם לפני מתן הגט היה ציה"ד מזכיר את ענין התיק במשטרה כדי שיסכים לתת את הגט, הרי צכה"ג כתב הרדצ"ז וכן התו"ג שהגט הוא גט מעושה וצטל, אבל לפי סיפור הדברים שהתלונה במשטרה לא נקשרה עם הגט, אלא על אלימות צבית, אם המאסר על עזירת האלימות צבית היה מולדק גם מלד הדין, הרי גם לדעת החזו"א הגט כשר, אבל אם המאסר לא היה מולדק עפ"י ד"ת, הדבר תלוי במחלוקת התו"ג והחזו"א אם חשיב גט מעושה או לא. ולמעשה הורה מרן הגריש"א שליט"א שבמקרה דידן לא היה זה בגדר "עישוי" הפוסל את הגט, אלא בגדר "ויתור", והגט אינו נפסל בשל כך.

ב. בקלו"ח סי' פ ס"ק צ הביא בשם הש"ע יעקב דאם לא ידע שהוא איסור לא שייך שאחד"א, אבל הקלו"ח עלמו סבר דכיון שגדר אחד"א הוא מטעם נאמנות אין לחלק, כיון דדבריו מקבלין כמו מאה עדים, וע"כ גם אם אינו יודע שאוסר עלמו, נאסר. ואמנם בשו"ת חת"ס סי' עח הוצא צפת"ש אצהע"ז סי' קטו ס"ק כה כתב שצעל שהאמין לדברי אשתו שנטמאה והוא לא ידע שנאסרת עליו בכך, אין צדבריו הראשונים שהאמין לה משום אחד"א. ועיי' פס"ד ירושלים כרך א בירור יהדות עמ' נא ועמ' סו, ופד"ר כרך צ עמ' 155. וכדברי הקלו"ח משמע גם מדברי האמרי בינה דיני טו"ג סו"ס טז בדעת המהר"ס פדואה שהביא הרמ"א צו"ע אצהע"ז סי' מז סעי' ג דהיכא שהמקדש והמתקדשת אינם רואים את העדים אפי' שמעו שקבלה לשם קדושין יכולה לומר לשחוק כיוונתי שידעת הייתי שאין קדושין בלא עדים, אבל אם מכחישה שלא קבלה כלום והעדים מעידים שקבלה, הו"ו קדושין, דאע"פ שלדבריה לא נתקדשה כלל והעדים ג"כ אינם יודעים אם קבלה לשם קדושין או לשחוק בעלמא, דמי לאומר לא לויתי דהוא כאומר לא פרעתי, דמתוך דבריה שמכחשת הקדושין לגמרי ישנה הודאה שלא קבלה לשם שחוק. ועיי' הגהות רעק"א בגליון השו"ע שם שליון לתשו"י צ"י דיני קדושין סי' י שחולק על המהר"ס פדואה. ומדברי הרמ"א שפסק כמהר"ס פדואה מוכח דנאסרת מדין אחד"א אע"פ שנתכוונה להיתר, וזה כדעת הקלו"ח.

לפי"ז גם באופן שהאשה מספרת שהגט ניתן לה לאחר שפתחה נגדו תיק במשטרה כדי לאלצו לתת לה גט, והוא נתן את הגט כדי להיפטר מאיום זה, והענין נאמר צבית הדין לפני נתינת הגט, כיון שהאשה לא ידעה שצדברים אלה פוסלת את הגט מדין גט מעושה, הרי לדעת הש"ע יעקב והחת"ס אין בזה משום אחד"א, אך לדעת הקלו"ח יש בזה משום אחד"א.

ג. כתב צש"ג כתובות כג א (דף י ע"א מדפי הרי"ף) סי' ג: אם השבוייה עלמה אומרת שהיא טמאה, נאמנת לאסור את עלמה לצעלה, ואין ע"א נאמן להתירה לו. ונראה צעיני שאם היו שני עדים מעידים עליה שהיא טהורה לא כל הימנה לאסור עלמה לצעלה כהן, ואם היתה פנויה נאמנת לאסור עלמה לכהונה ואפילו במקום שני עדים, שאדם הוצא לאסור על עלמו נאמן על עלמו יותר ממאה עדים. וכ"פ פמ"ג יו"ד סי' א צשפ"ד ס"ק כט וכוצ"ק אצהע"ז סו"ס נח וכוצ"ת אצהע"ז סו"ס כג. אמנם בתור"י הזקן

קדושין סו א כתב שאין שאחד"א נגד עדים, ועיי משל"מ אישות פ"ט הט"ו שנכתפק בזה וכתב שתלוי במחלוקת ראשונים, ולדעת תה"ד שאחד"א נגד עדים אינו אוסר, ועיי באחרונים המלוינים צפת"ש אבהע"ז סי' מח ס"ק ב וברמז"ס פרנקל על המל"מ שם.

ולפי"ז גם באופן שהאשה מספרת שהבעל נאלץ לתת לה את הגט ע"י פתיחת תיק במשטרה, הרי כנגד הודאת האשה שהגט שצידה היה מעושה, עומד מעשה צי"ד של הגירושין המודיע שהיא נתגרשה כדין, הדבר תלוי בשאלה הנ"ל האם שאחד"א נגד עדים אוסר או לא, דאם אינו אוסר נגד עדים צודאי שאינו אוסר נגד מעשה צי"ד, אבל אם אוסר נגד עדים, י"ל דאוסר אף נגד מעשה צי"ד, אך י"ל דאע"פ שנאמן נגד עדים, מ"מ מעשה צי"ד עדיף מעדים. וז"ע (וכל זה כמוצן צדיינים כשרים ולא צדיינים מטע"ס). ומש"כ באגרות משה הנ"ל שאין להוליא לעז על גט שניתן ע"י רב המורשה לגיטין לומר שהגט היה מעושה שלא כדין, אינו ענין לנידון זה, דזה רק כשאדם זר בא לפסול הגט מטעם זה, אבל כשהאשה עלמה פוסלת הגט מטעם זה, הרי שאחד"א, וצודאי נאמנת לאוסר עלמה, ואין צדצריה משום לעז על נותני הגט, ופשוט.